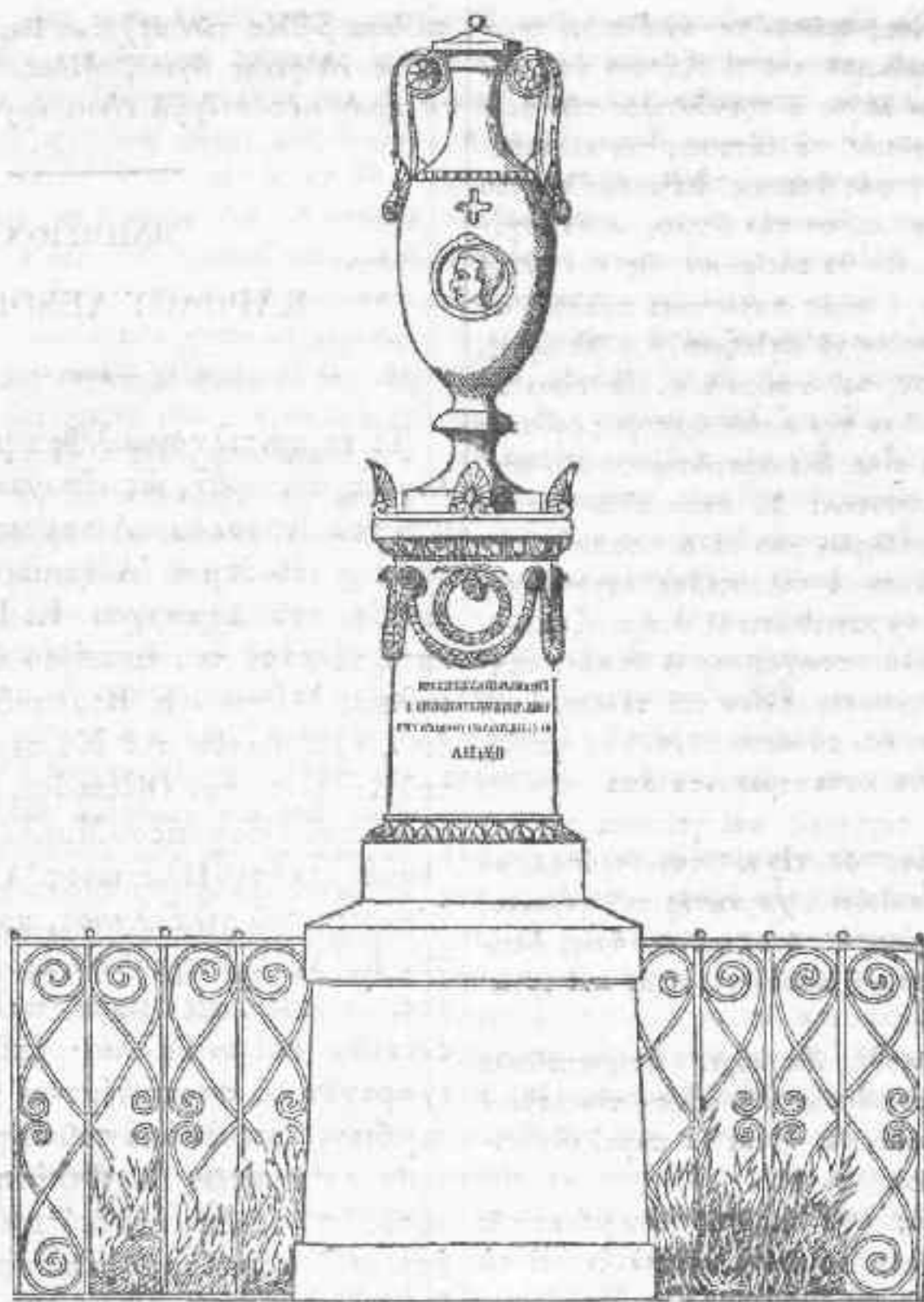

Μνημεῖον Καρόλου Αιγορμάρ.

μεν τὴν μήμην τῶν πατέρων ἡμῶν, μελε-
τῶντες μετ' ἐπιστάσις αὐτοῦς, καὶ μιμού-
μενοι τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν παραδείγματα· ἄλλως
ὁμοιάζομεν ἐκεῖνον, ὃν τινα ἰδὼν ὁ Πλάτων
θρασυνόμενον πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, « οὐ
παύσει, εἶπε, τούτου καταφρονῶν, δι' ὃν μέγα
φρονεῖν ἀξιοῖς; »

Α.

Γαλαζίη Καρόλου Αιγορμάρτου ἐπέκλησεν
Κλειτὴ πατρίς ἔχει σῶρα καταφθιμένον,
Μουσάων θεράπωντος ἀρίστου, οὐ χέρος εὐρύ
Πᾶσαν ἀν' Εὐρώπην ἔπλετ' ἐπ' ἰδμοσόνῃ,
Ἄτις δὲ κραδίην ἐνὶ κόλποις ἐνθάδε γαῖα
Κεῖθαι, τὴν περ εἴη ἰσ' ἐφίλησε πάτερ.

Β.

Καὶ σὺ γὰρ, Κάρυε, γλοχερὸν Ἄλπες ἡέλιον,
Τὴν Αιγορμάρτου Πιερίδων ἐπέτα.
Καὶ σὺ γὰρ Ἄλπε, αἱ δὲ τιαλ ζῶουσιν ἱουιὲν
Αἰετοί, εὐρείης μάστιγος ἰδμοσόνῃς.

Καὶ σὺν μὲν φθιμένοιο παλιμπλουρ δέξατο σῶρα
Εὐαῖρος Γαλαζῶν γαῖα μενεπολέμων
Ἦτορ δ' ἀτίς ἔχει χθὼρ ἐνθάδε, τὴν περ ἐκαίρη,
Ὅγρ' ἔπλεε ἐν ζωῖς, τίς ὁμῶς πατρίδι.

ΟΙ ΙΠΠΟΤΑΙ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΝ ΡΟΔῶ (*).

— 000 —

Περὶ τὰς ἀρχάς τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος οἱ ἱπ-
πῶται τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ διωχθέν-
τες ἐκ τῆς Παλαιστίνης μετέβησαν εἰς τὴν νῆτον
Ῥόδον. Ἐπέπρωτο νὰ κατασυντριφθῇ ὑπ' ὀλίγων ἀν-
δρείων ἱπποτῶν ἡ ἀλαζονία τοῦ ἀγερῶχου Μωά-
μεθ τοῦ Β' ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ, τῇ ἀποτελούσῃ μετὰ

(1) Ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς
ἐκ τοῦ Σουλτάνου ἐξώσεως αὐτῶν εἰς τὴν Μελίτην.

τῆς Κρήτης τὰς δύο νύμφας τοῦ ἀρχιεπαύγου. Κυριεύσας ὁ Μωάμεθ τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν Ἑλλάδα ἄπχσας καὶ ἐκθρονίσας τοὺς βασιλεῖς Δημήτριον καὶ Στέφανον Παλιολόγον ἀδελφοὺς τοῦ δυστυχαστάτου, πλὴν γενναϊστάτου, τῶν αὐτοκρατόρων Κωνσταντίνου, προσεκάλεσε τοὺς ἱππότες τῆς Ῥόδου νὰ παραδώσωσιν αὐτῷ τὰς κλειδας τῆς νήσου, ὥς ποτε ὁ Εὐρῆης προσεκάλεσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ προσφέρωσιν αὐτῷ γαίαν καὶ ὕδωρ εἰς σημεῖον ὑποταγῆς. Ὡς δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπῆντησαν τῷ Εὐρῆῃ « ἐλθε καὶ λάβε αὐτὰ », οὕτω καὶ οἱ ἱππότες τῆς Ῥόδου διὰ τοῦ ἀνδρείου αὐτῶν ἀρχηγοῦ εἶπον τῷ Μωάμεθ· « Ἡμεῖς ἀφείλομεν τὴν κυριαρχίαν τῆς Ῥόδου εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὀμνύομεν ἐπὶ τοῦ ἔφρους μας νὰ ἡμεῖθα οὐχὶ ὑποταλῆς ἀλλὰ ἐχθροὶ τοῦ βασιλέως τῶν Ὀθωμανῶν. »

Ἡ εὐτολμος αὕτη ἀπάντησις κατετάραξε τὸν Μωάμεθ, ὅστις ἐπερῆσεν εἰς Ῥόδον πολυάριθμον στόλον, φέροντα ἑκατὸν χιλιάδας στρατοῦ, ὅπως τιμωρήσῃ τὴν θρασύτητα τῶν ἱπποτῶν τῆς νήσου ἐκείνης (1).

Ἡ Ῥόδος κεῖται παρὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ γειτονεῖει πρὸς τὴν ὠραίαν παραλίαν τῆς Ἰωνίας καὶ τὰς πλουσίας χώρας τῆς Λυδίας καὶ τῆς Καρίας, ἄλλοτε ἀνμαστὰς διὰ τε τὰς τέχνας καὶ τὴν ἐμπορίαν. Διατελέσασα καὶ αὕτη ἐπὶ πολὺν χρόνον κραταῖα ἕνεκα τῆς βιομηχανίας, τῶν ναυτικῶν νόμων καὶ τῆς γεωργίας, ἀνεδείχθη ἐφάμιλλος τῆς Τύρου, τῆς Ἐφέσου, τῆς Μιλήτου καὶ τῆς Σάμου. Ἡ δὲ πόλις αὐτῆς κεῖται παρὰ τὴν θάλασσαν. Προσπιζομένη ὑπὸ μεγάλων ὀχυρωμάτων ἐκλείετο συγχρόνως ἐκ τείχους. Εἶχε δύο λιμένας προφυλαττομένους τὸν μὲν ἐκ τοῦ πύργου « Ἀγίου Ἐλμου » τὸν δὲ ἄλλον εἰς ὃν ἵστατο ὁ περίφημος ἐκ χαλκοῦ κολοσσός, ὃν ἤγειρον οἱ Ῥόδιοι πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡλίου, ἐκ δύο ὀχυρωμάτων.

Δύο λεύγας πόρρωτέρω τῆς πόλεως ὑπῆρχε λόφος καλούμενος « τοῦ Ἀγίου Στεφάνου », λόφος περίφημος, διότι ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων αὐτοῦ ἐστάθωσε Δημήτριος ὁ παλιορκετής. Ἡ παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν πρώτη ἐφοδὸς ἐγένετο κατὰ τοῦ ὀχυρώματος « Ἀγίου Νικολάου », κειμένου εἰς τὴν ἄκρην τοῦ πρώτου λιμένος, τοῦ ὁποῦ ἡ πρὸς τὴν πόλιν πλευρὰ ὑπέστη μεγίστην ζημίαν ἐκ τῶν ὀθωμανικῶν τηλεβόλων, ἐκχεόντων χάλαζαν σφαιρῶν. Ἰδὼν ὁ μέγας μάγιστρος Δοβυσσῶν τὴν ζημίαν ταύτην, διέταξε νὰ κατασκευασθῶσιν ἀμέσως κανονοστοιχίαι πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ῥήγματος, καὶ γνωρίζων, ὅτι ἡ σωτηρία τῆς Ῥόδου ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ ὀχυρώματος τοῦ

του, συνεκλείσθη μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του Ἀντωνίου Δοβυσσῶνος ὑποκόμτος τοῦ Μαντεῖλου καὶ μετὰ τινων ἄλλων ἐπιθυμούντων νὰ συμμεθέλωσι τῆς τύχης τοῦ ἀρχηγοῦ των.

Εἰ καὶ δυσπρόσιτον τὸ ῥήγμα τοῦ « Ἀγίου Νικολάου », οἷς ἦτταν ὅμως ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, ὁ Β. Ζήρης Μισσάχ διέταξεν εὐθὺς τὴν ἐφοδὸν. Ὁθεν κινεῖσθαι οἱ Ὀθωμανοὶ τὰ ξίφη ἀναίρπον εἰς τὰ ἐρείπια, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν βεβαίως ἕτερον ὀχυρώμα. Ὁ δὲ μέγας μάγιστρος Δοβυσσῶν ἐνεθάρρυνε τοὺς ἱππότες καὶ παρειαίετο ὅπου μεγαλύτερος ἦτο ὁ κίνδυνος. Αἰθού δὲ ἀφαιρέσαντος ἐκ τῆς κεφαλῆς του τὴν περικεφαλίαν, τὸν καθικέτευον οἱ ἱππότες ν' ἀποσυρθῇ. Ἀλλ' αὐτὸς γενναίως ἀπῆντησεν « ἰδοὺ ἡ διὰ τὸν ἀρχηγόν σας προορισθεῖσα θέσις ». Ἐνθαρρύνοντο οἱ ἱππότες ἐκ τῆς γενναίας τοῦ ἀρχηγοῦ των διαγωγῆς ἀπέκρουσαν ἀνδρείως τὴν ἐφοδὸν ταύτην. Βλέπων δὲ ματαιουμένους τοὺς σκοπούς του ὁ Μισσάχ ἐνόμισεν, ὅτι ἰδύνατο ἴσως νὰ καταβάλῃ τοὺς ἱππότες διὰ τοῦ τρόμου. Ὁθεν ἐμπήξας ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ ὀχυρώματος μεγάλῃ πασσάλῳ, ὤρυσθη ὅτι ἐκ' αὐτῶν ἤθελον ἅπαντες ἀποθάνει, ἐὰν δὲν παρέδιδον τὴν νῆτον. Συγχρόνως δὲ ὑπεστέθη εἰς τὸν στρατὸν του τὴν λαφυραγωγίαν, καὶ ἵνα ἐκασθενήσῃ, εἰ δυνατόν, τὰς δυνάμεις τῶν πολιορκουμένων προεποιήθη ὅτι ἡ ἐφοδὸς ἤθελαν εἶσθαι γενικὴ καὶ τύγχρως. Τὰ τύμπανα ἐκρούθησαν τὸ σημεῖον τῆς ἐφόδου ἐδόθη· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ μακρινῶς ἐφώρμησαν καθ' ὅλων τῶν μερῶν τοῦ ὀχυρώματος ἀλαλάζοντες, Ἀλάχ! Ἀλάχ! Οἱ ἱππότες ὅμως οὐδόλως ἐδεχίσαν. Αἱ κανονοστοιχίαι ἅπασαι ἤρχισαν ἀμέσως νὰ πυροβολῶσι κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιφέρονται μεγίστην ζημίαν. Τούτοχρόνως δὲ ἐφάνεον διὰ τοῦ ξίφους ἡ διὰ μεγάλων λίθων τοὺς διαφεύγοντας τὸ ῥαγδαῖον πῦρ τῶν τηλεβόλων, καὶ πρὸς παθόντας νὰ ὑπερβῶσιν, εἰ δυνατόν, τὸ τεῖχος. Μακρὴν ἱστάμενος ὁ Μισσάχ καὶ ὁρῶν τὴν θραύσιν τοῦ στρατοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Μετὰ μικρὴν δὲ ἀποδιδῶσας αὐτὸν εἰς πλοῖα ἀνεχώρησε κατεστειμένως εἰς Κωνσταντινούπολιν, μὴ δυνάμενος νὰ καταθέσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου του τὰς κλειδας τῆς Ῥόδου.

Ἀποβιώσας ὁ Μωάμεθ κατέλιπε δύο υἱούς, τὸν Βαγιαζίτην καὶ τὸν Ἰσμὴν Ζυζύμην κατὰ τινες συγγραφεῖς· ὁ Βαγιαζίτης ὡς πρωτότοκος ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ ἐν ηλικίᾳ δύο καὶ τριάκοντα ἐτῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ἰσμὴν εὕρετο ἐν Συρίᾳ ἐπὶ κεφαλῇ πολυαριθμοῦ στρατοῦ ὅπως ἐπιτιποεῖ τὰ διαδύματα τοῦ σουλτάνου τῆς Συρίας προτιθεμένου νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Παρασπῆθις ὑπὸ κενοδοξίας καὶ ἐνθουσιασμοῦ παρὰ τινων ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ του συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἀμφισβητήσῃ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὐδὲν ὅμως κατώρθωσε διότι ὁ Βαγιαζίτης πέμψας πολυάριθμον στρατὸν, ἦν ἡγεγὼν ὁ ἀνδρείος Ἀχμέτ, ἐκατετρόπωσε κατὰ κράτος τὸν στρατὸν τοῦ Ἰσμὴν μόλις δυνήεντος νὰ σωθῇ. Καταδιωκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Βαγιαζίτου, καὶ μὴ δυνάμε-

(1) Τὰς περιπετείας τῆς ἐπὶ Μωάμεθ πολιορκίας τῆς Ῥόδου πολλοὶ τῶν ἱστορικῶν ἐν ἐκδόσει ἀφηγήθησαν, ἰδίως δὲ ὁ Ἀδὼν Βερτὼν. Μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων ὅσα συνεβουλεύθη ὁ Βερτὼν ὑπάρχει καὶ ἡ *Guillelmi Casuarini Rhodiorum vicecapitanei, obsidionis Rhodiacae urbis descriptio*, ἧτοι Γουλιέλμου τοῦ Κασουρίνου, ὑπογραμμάτως τῶν ἱπποτῶν τῆς Ῥόδου, περιγραφή τῆς πολιορκίας τῆς Ῥόδου. Βιβλίον σπανιώτατον, τυπωθὲν πρῶτον ἐν Οὐλμῇ τῷ 1496, ἔπειτα δὲ ἐν Ῥώμῃ τῷ 1584.

νοί να εὔρη εἰς οὐδέν μέρος ἀσφάλειαν, μετέβη εἰς Ῥόδον, ἔνθα οἱ ἱππότες ἐδέχθησαν αὐτὸν μεθ' ὧν τῶν ἀποδιδωμένων τοῖς βασιλεῦσι τιμῶν.

Μαθὼν ὁ Βαγιαζίτης ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ εὔρε καταρύγιον ἐν Ῥόδῳ, καὶ γινώσκων ὅτι οὐδὲν ἡδύναντο νὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς σπάθης, ἐπρότεινεν εἰς τοὺς ἱππότες συνθηκολογίαν. Τὴν πρότασιν δὲ ταύτην ἐδέχθη πρόθυμος ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἱπποτῶν, ἐπιθυμῶν νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τῆς εὐκαιρίας οὐχὶ ὁμῶς καὶ νὰ παραβιάσῃ τοὺς νόμους τῆς φιλαζενίας καὶ τῆς τιμῆς.

Ἐστάλη λοιπὸν πρεσβεία εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπεφασίσθη ἅ. ὁ Ἰῆμ νὰ διαφυλάττῃται παρὰ τῶν ἱπποτῶν β'. νὰ μὴ παραδώσωσιν αὐτὸν μέχρις ὀρισμένου χρόνου εἰς οὐδένα βασιλέα εἴτε Ὀθωμανόν, εἴτε Χριστιανόν γ'. ὁ Βαγιαζίτης ὑπεχρεώθη νὰ χορηγῇ εἰς τοὺς ἱππότες κατ' ἔτος πέντε καὶ τριάκοντα χιλιάδας δουκᾶτων. Παρελθόντος τοῦ πρὸς φύλαξιν τοῦ Ἰῆμ χρόνου οἱ ἱππότες τῆς Ῥόδου παρέδωκαν αὐτὸν πρὸς τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν Ἰννακέντιον, ἥτις περιέμεν ἀνυπομόνως τὴν στιγμὴν καθ' ἣν αἱ βασιλεῖς τῆς Δύσεως ἤθελον ἐγερθῇ τοῦ ληθάργου καὶ προσφέρῃ αὐτῷ βοήθειαν ὅπως ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ Βαγιαζίτου. Οὐδὲν ὁμῶς διέπραξαν οὗτοι, ἐδειξαν δὲ καὶ κατὰ τὴν περιπτῶσιν ταύτην τὴν συνήθη αὐτῶν ἀδρανείαν καὶ ἀναληψίαν. Ὁ δὲ Ἰῆμ ἀπεβίωσεν ἐν Νεαπόλει ὄνειροπολῶν ἔτι μεγαλεῖα καὶ δόξας.

Ἐπιθυμῶν ὁ Σολιμάν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Σελίμ, ἐστράτευσε πρῶτον κατὰ τοῦ ἡλιγρᾶδιου ἐλθὼν μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Βιέννης. Κυριεύσας δὲ τὴν Οὐγγαρίαν, ἐστράτευσεν ἔπειτα κατὰ τῆς Ῥόδου, ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ καταβάλλῃ ὁ πορθητὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐρ' ἥς εἶχε κατασυντριβῇ ἡ ἀλαζονία τοῦ Μωάμεθ πέμψαντος κατ' αὐτῆς, ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, 300 πλοῖα καὶ 400 χιλιάδας στρατιωτῶν. Τὸ προπύργιον τοῦτο κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς βαρβαρότητος δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπερβῇ Μωάμεθ ὁ Β'. ἠδυνήθη ὁμῶς νὰ πατήσῃ αὐτὸ διὰ τῆς προδοσίας ὁ διάδοχος αὐτοῦ.

Μαθὼν ὁ τότε μεγάλος μάγιστρος L' Isle-Adam τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Σολιμάνου κατὰ τῆς Ῥόδου, ἀπέστειλε πρεσβείας πρὸς τὴν Αὐ. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν Ἀδριανόν, πρὸς τὸν κάρδιν Ε', καὶ πρὸς τὸν Φραγκίσκον Α', ζητῶν βοήθειαν. Δυστυχῶς ὁμῶς οἱ βασιλεῖς οὗτοι διέκειντο εἰς ἐριδας πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὐδεμίαν ἐδωκαν συνδρομήν. Μόνον ἡ πικρὴ τοῦ Μίνως, ἡ γενναία Κρήτη, ὑποτρέφουσα αἰώνιον μῖσος κατὰ τῶν σφαγῶν τῶν Ὀρθοδόξων, ἐκουσίως προσέφερε τῇ Ῥόδῳ πεντακοσίους ἀνδρείους στρατιώτας, καὶ τὸν ἀξίον αὐτῆς μηχανικὸν Μαρτινέγκον. Ἐλθὼν οὗτος εἰς Ῥόδον ἐσυμβούλευσε τὸν μάγιστρον L' Isle-Adam νὰ ἐπισκευάσῃ ἅπαντα τὰ ὀχυρώματα καὶ νὰ οἰκοδομήσῃ νέα ἀναγκασιότατα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς νήσου. Τὸ φρούριον «Ἅγιος Νικόλαος» ἡσυχάζετο διὰ βυθίσσεως πλοίων πρὸ αὐτοῦ. Ἐκαστος δὲ τῶν ἱπποτῶν ὠρκίσθη ἐπὶ τοῦ ξίφους του νὰ ὑπερασπισθῇ γενναίως βῆμα πρὸς βῆμα τὴν εἰς αὐτὸν ἀνατεθείσαν

θέσιν. Οὕτω πως προετοιμασθέντες οἱ ἱππότες, περιέμενον μὲ καρδίαν πάλλουςαν τὸν ἐχθρόν. Ὁ Τουρκικὸς στόλος, συγκείμενος ἐκ τετρακοσίων πλοίων, ναυαρχοῦντος τοῦ περιφήμου κορσάρου Κουρτάγλου, φέρων τεσσαράκοντα καὶ ἑκατὸν χιλιάδας στρατιωτῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μουστά πασᾶ, βύνομενον καὶ γυναικαδέλφου τοῦ Σολιμάνου, δὲν ἐβράδυνε νὰ φθάσῃ εἰς Ῥόδον.

Αἱ παρὰ τῶν Τούρκων ἐγερθεῖσαι κανονοστοιχίαι ἀμέσως κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν τηλεβόλων τῶν ὀχυρωμάτων, οὐδὲ ἠδύναντο ν' ἀποβιβασθῶσιν οἱ Ὀθωμανοὶ χωρὶς νὰ καταστραφῶσι παρὰ τῶν τηλεβόλων τῶν πολιορκουμένων. Θυμάζοντες οἱ Γενίτζαροι τὴν παραδειγματικὴν τῶν ἱπποτῶν καρτερίαν, ὑπερβαίνουσαν τὰς προσδοκίας των, ἐψιθύριζον ὅτι ἤθελ-λιν ἴσως ἐπαναλειφθῇ ἡ πρώτη ἐπὶ Μωάμεθ ἐκονείδιστος ἐφοδος. Ἀκούσας τὸν ὑπόκωρον τοῦτον ψευδισμόν ὁ Πηρί πασᾶς καθικείμενος τὸν Σουλτάνον νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν στρατόν. Ἐλθὼν δὲ πεζὸς ὁ Σουλτάνος εἶπε πρὸς τὸν στρατόν «Ὁ βασιλεὺς ὑμῶν ἐγκατέλειπεν ἐπὶ μικρὸν τὴν Μητρόπολιν διὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἀπίστους. » Μετὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Σουλτάνου ἐπανελήφθη ὁ ἀποκλεισμός τῆς Ῥόδου. Ὁ Μουστά πασᾶς ἐκυροβόλει κατὰ τοῦ ὀχυρώματος «τῆς Ἀγγλίας, » ὁ Πηρί πασᾶς κατὰ τοῦ «τῆς Ἰταλίας, » ὁ δὲ Ἀχμέτ ἐτοποθετήθη ἀπέναντι τοῦ ὀχυρώματος «τῆς Ἰσπανίας. » Οἱ πολιορκούμενοι ἔρχίζον νὰ ἐλλείπωσι πυρίτιδος, ὅτε τοῦ ἀξίου Μαρτινέγκου προσβληθέντος ἐπὶ τοῦ διζιου ὀφθαλμοῦ ἐκ τυχαίας πυροκροτήσεως πυροβόλου, ἐθεωρήθη τὸ περιστατικὸν τοῦτο ὡς ὀλεθριος πρόδρομος τῆς πτώσεως τῆς Ῥόδου.

Ὁ Πηρί πασᾶς ἀφοῦ πρῶτον εἶδε νὰ καταστραφῶσι τριάκοντα ὑπόνομοι, ἃς εἶχε προετοιμάσει, κατηδάφισε τὸ ὀχύρωμα «τῆς Ἀγγλίας, » ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ ὀποίου ἀπετερρώθησαν πλείστοι ἱππότες.

Τότε οἱ Ὀθωμανοὶ ἐφόρμησαν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν μετὰ μεγάλης ζημίας. Ἠθέλησαν τελευταῖον νὰ δοκιμάσωσι τὴν τύχην τῶν ὀπλῶν ὁ Μουσταφᾶς καὶ ὁ Ἀχμέτ, ὁ τελευταῖος τῶν ὀποίων ἐφθασε μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὀχυρώματος «τῆς Ἰσπανίας, » ἔνθα καὶ ἐνέπηξε τὴν σημαίαν του. Ἀλλ' ὁ μεγάλος μάγιστρος L' Isle-Adam, παρακολουθούμενος καὶ ὑπὸ τῶν ἐγκρίτων ἱπποτῶν, δρομαίως μετέβη ὅπως ἀνακτήσῃ τὴν κορυφὴν ἐκείνην. Μετὰ τῆς αὐτῆς δὲ ὁρμῆς ἐγίνε καὶ ἡ προσβολὴ αὕτη, ὥστε καὶ πάλιν οἱ πολιορκηταὶ διεσκαρπίσθησαν καὶ μετὰ ἐφοδὸν διαρκέσαν ἐπὶ ἐξ ὀλοκλήρους ὥρας, ὁ σουλτάνος διέταξε τὴν ὑποχώρησιν ἐγκαταλείπων εἰκοσакιχιλίους νεκρούς.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ὁ Σουλτάνος ἠτοιμάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ῥόδον. Ἀλλ' ἀκούσας παρὰ τοῦ προδότου d' Amiana ὅτι ἡ Ῥόδος ἐλείπε ζωοτροφῶν καὶ πολεμοφοδίων, καὶ ὅτι οἱ ἀνδρειότεροι τῶν ἱπποτῶν εἶχον φωνηθῇ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐφοδὸν, διέταξε νὰ ἀνεγείρωσι νέα κανονοστοιχία, καὶ ὁ στρατὸς νὰ πλησιάσῃ εἰς τὰ χαρκώματα. Βλέπων ὁ μεγάλος μάγιστρος

Ι. Isle - Adam τὰς νέας τὰύτας τοῦ Σουλτάνου προετοιμασίας, καὶ συγκινήσεις ἐκ τῶν θαυμάτων καὶ παρακλήσεων τοῦ τε κλήρου καὶ τῶν πολιτῶν, ἐδέχθη ἀκουσίως τὴν περὶ συνθηκολογίας πρότασιν.

Διὰ συνθήκης λοιπὸν εἰσῆλθον οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς Ῥόδον τὴν ἡμέραν τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἔτους 1522. Σεβόμενος ὁ Σουλμάν τοὺς ἱππότες δι' ἣν ἐδειξαν καρτερίαν ᾗθελκε νὰ προσφέρῃ αὐτοῖς δαῖμα τιμῆς, ἀπαγορεύσας ῥητῶς εἰς τὸν στρατὸν τοῦ τὴν λαφυραγωγίαν, ἐνῶ ἐν ἄλλῃ περιπτώσει, ὅτε ἐκυρίευσεν τὴν Οὐγγαρίαν, ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους μῆνας ἐλεηλάτει τὸν δῆστηνον ἐκεῖνον τόπον. Διὰ τῆς αὐτῆς συνθήκης ἐπετράπη τοῖς ἱππótαις ν' ἀναχωρήσωσι μεθ' ὅλων τῶν στρατιωτικῶν τιμῶν. Μετέβησαν δὲ συνεργεῖα Καρλίου τοῦ Κ' εἰς Μελίτην. Μετ' αὐτῶν ἐγκατέλειπον τὴν Ῥόδον καὶ πλείστοι τῶν κατοίκων, μὲ ἀνεχθέντες νὰ κύψωσι τὸν τράχηλον εἰς τὴν δίστομον τοῦ Ἀγαρηνοῦ βρομφαίαν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΡΟΥΣΗΣ.

—οοο—

Δημήτριος Νικολάου Προύσης, τὴν πατρίδα Βυζάντιον, ὅπου καὶ ἐσπούδασεν τὴν πατριὸν γλῶσσαν, ἐφθασεν εἰς Βενετίαν τὸ 1825 ἔτος, καὶ ἐτελεύτησεν τὴν 23 Νοεμβρίου (ἢ Ὀκτωβρίου) τοῦ 1854 ἐν ἀκμαίᾳ εἰσέτι ἡλικίᾳ ἑτῶν περίπου 52. Ἐλθὼν δὲ ἐνταῦθα, εὐμένεστᾶτος ἔτυχεν ὑποδοχῆς παρὰ τοῦ τότε ἐν μεγαλειότητι ἐντίμου καὶ ἐναρέτου ἀνδρὸς Ἀλεξίου Νικολαΐδου Ζαγοραίου, οὗ τὸ λαμπρὸν κατὰσκημα καὶ αἱ μεγάλαι ἀγαθοεργίαι εἶχον καταστήσει παρὰ τοῖς ἐνταῦθα ὁμογενέσι καὶ ἀλλοχού πασίγνωστον καὶ προσφιλέστατον τὸ ὄνομα τοῦ. Ὁ Προύσης, ἐπιδοθείς εἰς τὸ ἐμπορικὸν στάδιον καὶ διδασθεὶς τὴν διπλογραφίαν παρὰ τοῦ τότε διευθυντοῦ τοῦ ἐπιστήμου ἐκεῖνου οἴκου Ἰωσήφ Βελούδου, τοῦ φιλογενεστάτου καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μελωδίας ἐγκρατεστάτου καὶ πανσεβάστου πατρὸς μου, δὲν ἐγκατέλειπε τὰς Μούσας καὶ τὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης σπουδὴν, ἣν καὶ κατὰ βάθος ἐγίνωσκε καὶ μετὰ πολλῆς κομψότητος ἔγραψεν ἄλλὰ καὶ νέους τινὰς φίλους αὐτοῦ πολλάκις ἐδοκίμει εἰς τὴν τῶν ἡμετέρων ἀρχαίων συγγραφέων κατὰληψιν.

Ἐτυχον δὲ τότε διατρίβοντες ἐν Βενετίᾳ καὶ ἄλλοι τοῦ ἔθνους ἡμῶν λόγιοι, Ἀνδρέας Μουστοξύδης, στολισμὸς τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ἰταλικῶν γραμμάτων, Σπυρίδων Βλαντῆς, ὁ ταπῆτον ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ ἔθνους μοχθήσας, καὶ ὁ συγγρόνως σχεδὸν τότε παραδιδὼν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ κοινῆς καὶ ἀναμνηστικῆς ὠφελείας εἰς τὴν ἡμετέραν Φλαγγινιανὴν Σχολήν, ὁ σεβάσμιος καὶ ἐνάρετος Βαρθολομαῖος ὁ Κουτλουμουσιανός, ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη χρηματίσας διευθυντῆς καὶ καθηγητῆς ἐν τῇ εἰρημένῃ Σχολῇ, πρωτοφάτης ἐνταυτῷ, καὶ ἀξιωματικὸν εὐσεβείας καὶ ἐκκλησιαστικῆς τάξεως παράδειγμα ἐν τῷ ἡμέτερῳ Ναῷ. Μετὰ τούτων φιλικῶς σχετισθεὶς ὁ Προύσης

πολλάκις συνδιελέγετο, ὡς μετ' ἀνδρῶν σοφῶν μὲν καὶ ἐναρέτων, λόγιω δὲ καὶ ἔργῳ ἐπιλαμπρινάντων τὸ ἔθνος.

Διαιρῶν δὲ ὁ Προύσης τὸν βίον τοῦ ματαξὺ τοῦ τε ἐμπολαίου καὶ τοῦ λογίου Ἑρμοῦ, ἀφιέρωνε τὸν περιττεῖοντα καιρὸν εἰς τὴν διόρθωσιν τινῶν παρὰ τοῦ τότε ἀκμαζόντος (νῦν δὲ ὅλως ἐκλείψαντο) τυπογραφείου τοῦ αἰδίου Γλυκὺ ἐκδιδομένων βιβλίων, καὶ τῶν παρὰ τοῦ ἄλλου Τυπογράφου Φραγκίτου τοῦ Ἀνδρεῖλλα, ἐν οἷς μνημονεύομεν τὸ Κυριακοδρόμιον Ν. τοῦ Θεοτόκη παρὰ τοῦ δευτέρου τυπογράφου ἀνατυπωθὲν (1831), καὶ παρὰ τὸν Μιχαὴλ Π. τοῦ Γοῦδελλᾶ μεταφρασθέντα Τηλέμαχον, οὗ καὶ τὸ λακτικὸν μετεποίησεν ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον (1834). Καὶ τοι τὸ ὄνομα τοῦ δὲν φαίνεται εἰς τὴν προμετωπίδα τοῦ βιβλίου τούτου, ἀλλὰ μόνον τὸ τοῦ κυρίου Ἀντωνίου Α. Πατερᾶκη τοῦ Χίου, ἡ ἀλήθεια ὅμως ἀπαιτεῖ νὰ εἰπωμεν ὅτι ἡ οὐσιώδης μεταρρύθμισις πάντῃ εἶναι τοῦ Προύση. Τοῦτο λέγομεν οὐχ ἵνα προσβάλωμεν τὸν ἄνδρα, φίλον χρηματίσαντα τοῦ Δημητρίου, ἀλλ' ἵνα παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ φιλία ἐνίοτε εἶναι τοσοῦτον γενναία, ὥστε καὶ τοὺς ἰδίους κόπους χαρίζει, χωρὶς καὶ ν' ἀποδοθῇ ἐνίοτε παρὰ τοῦ φιλοδοξηθέντος ὁ τῆς εὐγνωμοσύνης φόρος.

Κατὰ δὲ τὰς ἀρχάς τοῦ 1828 ἔτους, ὁ μεγαλοφυῆς τῆς Ἑλλάδος Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας προσεκάλει τὸν Μουστοξύδην εἰς εὐρεσιν ἀνδρὸς εἰδήμονος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς ἰδιαιτέρου αὐτοῦ γραμματέως, καὶ ἱκανοῦ νὰ διαδεχθῇ ἄλλον τινὰ μέλλοντα ν' ἀναχωρήσῃ. Τότε ἐξελέχθη παρὰ τοῦ Μουστοξύδου ὁ Προύσης, ὅστις μεταβὰς ἐκεῖ, μετὰ ἐνὸς ἔτους διατρίβειν εἰς Αἴγινα καὶ Ναύπλιον, ἰδὼν καὶ τὸν ἀναδραμεὲν τῶν διχονοιῶν, καὶ προβλέπων ἄλλους κινδύνους καὶ πολιτικὰς συμφοράς, παρητήθη καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Βενετίαν. Ἐμείνει δὲ παρὰ τῷ θεῷ αὐτοῦ Ἀλ. Νικολαΐδῃ, μέχρι τοῦ 1834 ἔτους, ὅτε θανάτος τούτου ἠναγκάσθη νὰ δοκιμάσῃ καὶ πάλιν τὴν τύχην εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου καὶ ἀπέβη τὸ 1835. Προσφύγων ὅμως περιστάσεων ἀποτυχὼν εἰς Ναύπλιον, καὶ τοῦ ἰδιάζοντος βίου τὴν γαλήνην εἰς ἄκρον ἀγαπῶν, ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον εἰς τὴν φίλην αὐτῷ Βενετίαν, ἀφ' ἧς δὲν ἀπεσπάρθη μέχρι τελευτῆς αὐτοῦ, ἀφιερωνθεὶς ὅλως εἰς τὴν ἐμπορίαν. Διετήρησε δὲ ἐπίμονον τὸν ὑπὲρ τῆς παιδείας ἐρωτὰ τοῦ, οὗ καὶ ἀναντιρῆτον μαρτυρίαν ἔχομεν τὴν εἰς τὴν ἡμετέραν φωνὴν καλλιπῆ μετὰφρασιν τοῦ περὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἀνδρῶν λόγου πρὸς τὸν Σιλβίου τοῦ Πελλίου, ἐκδοθεῖσαν τὸ μὲν πρῶτον παρὰ Ἀνδρεῖλλα τὸ 1835, δευτέρον δὲ παρὰ τῷ Γλυκὺ τὸ 1849 ἔτος.

Σχολάζων δὲ ἀπὸ τῶν ἐμπορικῶν αὐτοῦ ὑποθέσεων ὁ φιλόμουσος Προύσης ἐξησκαίετο πάντοτε περὶ τὴν μετάφρασιν καὶ ἄλλων ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ συγγραμμάτων, ἅτινα ὅμως κατέλειπεν ἀνέκδοτα, ὡς καὶ περὶ τὴν διόρθωσιν τῶν παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ τυπογράφου τοῦ Φοίνικος τυπωμένων ἐκκλησιαστικῶν καὶ σχολαστικῶν βιβλίων ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1854.